

Cegielski, Tadeusz

Niemieccy pisarze-masoni

Ars Regia 2/2 (3), 141-142

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wielkim lożom berlińskim. Spisy takie za lata 1815–1848 dokumentują proces zamierania udziału Polaków w lożach W.X. Poznańskiego. Szczególne znaczenie ma tu wydawnictwo:

16. Namentliches Verzeichnis sämtlicher zu dem Bunde der grossen National-Mutter-Loge zu den drei Weltkugeln gehörigen Brüder Freimaurer und derjenigen Logen und Brüder welche nach dem Systeme dieser grossen Loge arbeiten, Berlin, Für das Jahr 1813, 1817, 1828.

Po klęsce powstania listopadowego członkami Wielkiej Emigracji stało się wielu polskich wolnomularzy. W niemieckim wolnomularstwie dużą rolę odegrał Bronisław Trentowski, profesor we Fryburgu oraz członek tamtejszej „Zur edeln Aussicht”. Wraz z Augustem Ficke opracował dla swojej loży system rytuałów:

17. Trentowski, B.F., Ficke A., *System der Freimaurerei der Loge „zur edeln Aussicht” in Freiburg im Breisgau*, Freiburg i.Br. 1866.

Trentowski był również autorem książki o filozofii wolnomularstwa:

18. Trentowski, B.F., *Die Freimaurerei in ihren Wesen und Unwesen*, Leipzig 1873.

Na przełomie XIX i XX wieku ukazało się kilka prac niemieckich o dziejach wolnomularstwa polskiego, opracowanych w oparciu o archiwa berlińskich wielkich loż, na przykład:

19. Friedrichs, E., *Die Freimaurerei in Russland und Polen*, Berlin 1907.

Nieudana próba utworzenia we Lwowie loży tzw. pogranicznej, podległej Wielkiej Loży Węgier spowodowała opublikowanie książki:

20. Goldbaum, S., *Rudimente einer Geschichte der Freimaurerei in Polen*, Budapest 1898.

Andrzej Karpowicz

NIEMIECCY PISARZE-MASONI

Magazyn wolnomularzy niemieckich „Humanität” prezentuje w kwietniowym numerze z 1993 roku¹ sylwetki kilkunastu prozaików, poetów i eseistów, dla których „sztuka królewska” stała się znaczącą inspiracją twórczą.

Dorobek takich autorów jak Herbert Kessler, Wolfgang Wenng, Paul Lorenz, Alfred Lehner czy Rolf Appel pokazuje, iż nurt w literaturze niemieckiej zapoczątkowany przez Lessinga i Herdera, a kontynuowany przez Heinego, Tomasza Manna i Ericha Kästnera zachował żywotność do dnia dzisiejszego. Obok tego nurtu, wszakże w bezpośrednim z nim kontakcie, sytuuje się twórczość liryczna Reinera Kunze, bez wątpienia jednego z najpopularniejszych dziś poetów w Niemczech.

Filozoficzną eseistykę poświęconą etyce i symbolice wolnomularskiej uprawia w RFN zwłaszcza Herbert Kessler, członek loży w Mannheim, przewodniczący Towarzystwa imienia Humboldta i były prezes Towarzystwa Sokratejskiego. Jest on autorem takich utworów jak: *Das Wahre in der Vielfalt* („Prawda w wielości”), *Warum Sokrates modern ist* („Dlaczego Sokrates jest nowoczesny”), *Das offenbare Geheimnis* („Wyjawiona tajemnica”) czy *Bauformen der Esoterik* („Struktury ezoteryki”), a także dwóch powieści i trzech tomików poezji. Problematykę filozoficzną podejmowali także Wolfgang Wang, autor *Freimaurerei, eine Philosophie der*

Menschlichkeit („Wolnomularstwo – filozofia człowieczeństwa”), Paul Lorenz i Afried Lehner. Ten ostatni znany jest zwłaszcza z adresowanej do szerszej publiczności książki pt. *Die Esoterik der Freimaurer* („Ezoteryka wolnomularska”) oraz z szeregu tomików poetyckich, których materię stanowią wtajemniczenie i wolnomularskie widzenie świata („Eines zu sein mit allem”, „Ich bin eine Stufe”, „Ach, Frieden”). Lehner jest wreszcie eseistą; „sztuce królewskiej” poświęcił aż trzy zbiory: *Sagt es niemand*, *Erfülltes Leben* i *Wir bauen den Tempel der Humanität*.

Niniejszą informację wypada zamknąć nazwiskiem Reiner Kunze, który wiosną roku bieżącego otrzymał Nagrodę Kulturalną Wolnomularzy Niemieckich (Kulturpreis Deutscher Freimaurer). Kunze reprezentuje starsze pokolenie pisarzy (ur. 1933); wychowanek eneradowskiej uczelni, Uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku, zaczynał jako dziennikarz. Należał do grona autorów wschodnioniemieckich chętnie wydawanych i czytanych po zachodniej stronie żelaznej kurtyny. Rosnąca popularność Kunzego liryka i eseisty w RFN szła przeciw w parze z nasilającymi się represjami we własnym kraju. Z obiecującego debiutanta szybko przemienił się w oczach władz w niebezpiecznego wywrotowca. W kwietniu 1977 roku pozbawiono poetę obywatelstwa NRD i nakazano opuszczenie jej terytorium w ciągu trzech dni. Rok później Kunze został członkiem Niemieckiej Akademii Literatury (Deutschen Akademie für Sprache und Dichtung), w ciągu następnej dekady laureatem prestiżowych nagród literackich z Nagrodą Georga Büchnera włącznie. Ten twórca szczególnie wyczulony na melodię słowa, mistrz aluzji, należy do wielkich admiratorów twórczości Mozarta. Mistrzowi z Salzburga poświęcił książkę *Ergriffen von den Messen Mozarts* (1981) i kilka utworów poetyckich.

T.C.

Przypisy

¹ „Humanität. Das deutsche Freimaurer Magazin”, Nr 3. April: 1993, 19. Jh., s. 11–14, 18–19.

**„NIEZAPOMINAJKA” („DAS VERGISSMEINNICHT”) –
– EMBLEMAT WOLNOMULARZY NIEMIECKICH**

Z początkiem 1934 roku, w rok po przejściu władzy w Niemczech przez Hitlera i jego partię, stało się jasne, że wolnomularze w tym kraju znaleźli się w niebezpieczeństwie. W tymże roku Wielka Loża „Pod Słońcem” (Grossloge „Zur Sonne”) w Bayreuth, jedna z ówczesnych niemieckich obediencji, przyjęła emblemat niezapominajki jako substytut tradycyjnego cyrkla i węgelnicy. W lipcu 1935 roku działalność łóż została zakazana przez nazistów; uprzedzając zakaz obediencji niemieckie podjęły uchwały o samorozwiązaniu się. Mimo to wolnomularze niemieccy nie zaprzestali zebrań, a władze Wielkiej Loży „Pod Słońcem”, obok, między innymi, władz obediencji w Hamburgu, funkcjonowały tajnie przez cały okres rządów hitlerowskich, prowadząc działalność charytatywną, ułatwiając nieformalne kontakty między braćmi (na przykład w ramach stowarzyszeń sportowych, turystycznych i śpiewaczych). W tych warunkach miniaturowy znaczek, przedstawiający